

NADANÍ A TALENTOVANÍ ŽIACI V STREDNEJ ODBORNEJ ŠKOLE V TOPOĽČANOCH

IVETA ČANIGOVÁ

ABSTRAKT

Cieľom môjho príspevku je zdokumentovať starostlivosť o nadaných a talentovaných žiakov v Strednej odbornej škole v Topolčanoch so zameraním na Stredoškolskú odbornú činnosť (SOČ). V práci som zdokumentovala zapojenosť žiakov školy do jednotlivých súťažných odborov, ako i problémy so získavaním žiakov. Vo funkcii garanta SOČ som od roku 2008 a vo svojej práci garanta vychádzam z poznania, že SOČ je ideálna príležitosť na rozvíjanie talentu u mladých ľudí.

1 ÚVOD

Stredoškolská odborná činnosť (SOČ) je dobrovoľná, záujmová činnosť žiakov denného štúdia stredných škôl (gymnazií, stredných odborných škôl, konzervatórií). Organizuje sa v čase vyučovacieho procesu a mimo vyučovacieho procesu. Výsledkom iniciatívy stredoškolača je samostatná písomná práca, ktorá sa predkladá odbornej hodnotiacej komisii na posúdenie. Prácu riešia žiaci samostatne, alebo za pomoci konzultanta. Súčasťou je vlastná verejná obhajoba práce. Vyvrcholením sú súťažné prehliadky, ktoré sa uskutočňujú každý rok. Súťažné prehliadky sú jednotné v celej SR. Na nich žiaci obhajujú ústnou formou (prípadne aj prakticky) výsledky svojej dlhodobej práce pred odbornou hodnotiacou komisiou. Súťaž je založená na systematickej práci s talentovanou mládežou, podporuje súťaživosť, napomáha rozvíjať talent, nadanie a odbornosť.

Pri organizovaní, riadení a finančnom zabezpečení súťaže Stredoškolská odborná činnosť je potrebné dodržiavať Organizačný poriadok Stredoškolskej odbornej činnosti č. 2010-11030/30122:7-913 z 18.8.2010, smernicu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR č. 27/2011 o organizovaní riadení a finančnom zabezpečení súťaže detí a žiakov škôl a školských zariadení v rozsahu vyplývajúcom zo zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

2 HISTÓRIA STREDOŠKOLSKEJ ODBORNEJ ČINNOSTI

Stredoškolská odborná činnosť vznikla v roku 1978. Predtým na stredných školách v celom Československu existovalo niekoľko rôznych odborných súťaží, napríklad na gymnáziách súťaž samostatných prác s prírodovedným a ekologickým zameraním Natura Semper Viva, na stredných priemyselných školách sa organizovali odborné tematicko-technické konferencie.

Ministerstvom školstva boli v roku 1978 tieto súťaže začlenené do novo vzniknutej federálnej súťaže s názvom Stredoškolská odborná činnosť.

Vyvrcholením Stredoškolskej odbornej činnosti sú prehliadky, na ktorých jednotlivci i kolektívy prezentujú a obhajujú výsledky svojej práce. Tieto prehliadky sú organizované na úrovni škôl, okresov, krajov. Najprestížnejšie z prehliadok je potom každoročne celoštátna prehliadka víťazov krajských prehliadok Stredoškolskej odbornej činnosti.

Prvý ročník celoštátnej prehliadky Stredoškolskej odbornej činnosti sa uskutočnil v školskom roku 1978/1979 v dňoch 21.-24. júna 1979 v stredných školách v okrese Nový Jičín. Druhý ročník celoštátnej prehliadky sa uskutočnil v dňoch 12.- 15. júna 1980 v Banskej Bystrici. Obhajoby prác Stredoškolskej odbornej činnosti prebiehali v 14 odboroch. Až po 15. ročník vrátane sa organizovanie celoštátnej prehliadky Stredoškolskej odbornej činnosti striedalo jeden rok v Českej republike a druhý rok v Slovenskej republike.

Pätnásty ročník celoštátnej prehliadky bol poslednou spoločnou celoštátnou prehliadkou Čechov a Slovákov. Uskutočnil sa v dňoch 8. - 12. júna 1993 v Jihlave.

V tabuľke č. 1 uvádzam prehľad jednotlivých ročníkov celoštátnej prehliadky Stredoškolskej odbornej činnosti v rokoch 1994 – 2013.

Ročník	Rok konania	Miesto konania
16.	1994	Dubnica nad Váhom
17.	1995	Svit
18.	1996	Piešťany
19.	1997	Bratislava
20.	1998	Humenné
21.	1999	Nitra
22.	2000	Martin
23.	2001	Zvolen
24.	2002	Košice
25.	2003	Dubnica nad Váhom
26.	2004	Piešťany
27.	2005	Kežmarok
28.	2006	Modra
29.	3. – 5. máj 2007	Nové Zámky
30.	24. - 26. apríla 2008	Zvolen
31.	28. apríl – 1. máj 2009	Liptovský Hrádok
32.	27.- 30. apríl 2010	Košice
33.	26. - 29. apríl 2011	Trenčín
34.	24.-27. apríl 2012	Piešťany
35.	24.-27. apríl 2013	Nové Zámky

Tabuľka č. 1 – Prehľad jednotlivých ročníkov celoštátnej prehliadky SOČ v rokoch 1994 - 2013

3 STREDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOSŤ

Súťaž sa uskutočňuje formou súťažných prehliadok najlepších prác – riešení teoretických a praktických úloh z oblasti prírodovednej, spoločenskovednej, z oblasti techniky, zdravotníctva a iných. Súťažné odbory sa každoročne aktualizujú a spresňujú v obsahovom a organizačno-technickom usmernení Stredoškolskej odbornej činnosti, ktoré vydáva odborný garant súťažných prehliadok Ústredná komisia a Štátny inštitút odborného vzdelávania.

Súťažné prehliadky (školské, obvodné, krajské, regionálne a celoštátna) sa organizujú prevažne v školských objektoch.

- A) Školské prehliadky** zabezpečuje riaditeľstvo strednej školy, prípadne ďalší spoluorganizátori.
- B) Regionálne prehliadky** (obvodné) sa uskutočňujú len v prípade potreby (ak je v kraji veľa súťažných prác), organizuje ich príslušný orgán štátnej správy, ktorý v danom regióne riadi stredné školy a spolupracuje s predsedom príslušnej krajskej komisie.
- C) Krajské prehliadky** organizuje príslušný orgán štátnej správy, ktorý v príslušnej oblasti riadi stredné školy. Poverí uskutočnením tohto podujatia centrum voľného času, vybranú strednú školu, prípadne i viac stredných škôl. O spoluprácu môže požiadať i iné inštitúcie, metodické centrá, univerzitné fakulty a pod.
- D) Celoštátnu prehliadku** organizačne, metodicky a administratívne zabezpečuje Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV), na základe Štatútu č. 2467/94 zo dňa 11.11.1994. ŠIOV poverí realizáciou celoštátnej prehliadky jednu alebo viac škôl, na odporúčanie Ústrednej komisie. Miesto konania celoštátnych prehliadok je každoročne v inom kraji.

Vyhlasovateľom súťažných prehliadok je Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Predsedníctvo Ústrednej komisie na svojom zasadnutí 14. júna 2012 prehodnotilo a schválilo poradie a názvy 17 súťažných odborov 35. ročníka Stredoškolskej odbornej činnosti:

- 01 Problematika voľného času
- 02 Matematika, fyzika
- 03 Chémia, potravinárstvo
- 04 Biológia
- 05 Životné prostredie, geografia, geológia
- 06 Zdravotníctvo a farmakológia
- 07 Pôdohospodárstvo (poľnohospodárstvo, lesné a vodné hospodárstvo)
- 08 Hotelierstvo (HORECA), gastronómia, cestovný ruch
- 09 Strojárstvo, hutníctvo, doprava

- 10 Stavebníctvo, geodézia, kartografia
- 11 Informatika
- 12 Elektrotechnika a hardware
- 13 História, filozofia, právne vedy
- 14 Tvorba učebných pomôcok, didaktické technológie
- 15 Ekonomika a riadenie
- 16 Teória kultúry, umenie, umelecká, odevná tvorba
- 17 Pedagogika, psychológia, sociológia

Stredoškolská odborná činnosť má na našej škole, Strednej odbornej škole Tovarnícka 1632 v Topoľčanoch, dlhodobú tradíciu. Každoročne sa do tejto mimoškolskej aktivity zapájajú ako žiaci študijných tak i žiaci učebných odborov. No každoročne prevládajú žiaci študijných odborov. Veľkú časť z nich tvoria žiaci študujúci študijný odbor 4210 M agropodnikanie, menej sú zapojení žiaci zo študijného odboru 4246 M bioenergetika a 3916 M životné prostredie. Z učebných odborov sa jedná o žiakov z učebného odboru 2427 K agromechanizátor, opravár.

Do Stredoškolskej odbornej činnosti sa zapájajú vo veľkej miere žiaci končiacich ročníkov, t. j. štvrtáci - študijné odbory a tretiaci – učebné odbory. Nižšie zastúpenie majú žiaci tretích ročníkov študijných odborov. V tomto prípade ide o žiakov, ktorí chcú dokázať svojmu okoliu, že sú schopní konkurovať aj žiakom štvrtých ročníkov. Väčšinou sú to žiaci, ktorí majú rodičov ako súkromne hospodáriacich roľníkov a táto práca im prirástla k srdcu tak, že s výsledkami svojej práce sa chcú podeliť aj s ostatnými. Zároveň chcú aj takouto formou zviditeľniť hospodárenie svojich rodičov.

Žiaci si vyberajú témy, ktoré súvisia s ich štúdiom. Teda vo veľkej miere sa jedná o témy s poľnohospodárskou tematikou. Pozorovania realizujú na poľnohospodárskych podnikoch v okrese Topoľčany, Partizánske, Bánovce nad Bebravou a Nitra. Žiaci si tieto podniky vyberajú aj v závislosti od miesta bydliska. V prácach riešia otázky všeobecnej a špeciálnej živočíšnej výroby ako i rastlinnej výroby. Druhou najväčšou oblasťou, z ktorej si žiaci vyberajú témy svojich prác je životné prostredie. V týchto prácach sa žiaci pokúšajú navrhovať rôzne systémy ochrany životného prostredia, riešia z technického a technologického hľadiska skládky odpadu a pod.

Do školského kola Stredoškolskej odbornej činnosti sa zapájajú jednak žiaci, ktorí sa sami, z vlastnej iniciatívy, prihlásia na vyhlásené témy a jednak žiaci, s ktorými vyučujúci spravili pohovor a viacmenej ich presvedčili, že majú také schopnosti, ktoré ich predučia, aby sa zapojili aspoň do školského kola. Ide o žiakov, ktorí nie sú takí ctižiadostiví dokázať niečo sebe a svojmu okoliu. Vo veľa prípadoch z týchto žiakov postúpia niektorí minimálne do krajského kola Stredoškolskej odbornej činnosti. Žiaci práce spracovávajú pod dohľadom vyučujúceho, ktorý vyhlásil danú tému. S ním žiaci konzultujú každú problémovú otázku a postupne spracovávajú prácu na zadanú tému.

Školské kolo Stredoškolskej odbornej činnosti realizujeme na našej škole v mesiaci február daného roka. V školskom kole sú zastúpené odbory 01 – Problematika voľného času, 07 – Pôdohospodárstvo (poľnohospodárstvo, lesné a vodné hospodárstvo), 05 – Životné prostredie, geografia a geológia, 13 – História, filozofia, právne vedy, 14 – Tvorba učebných pomôcok, didaktické technológie, 15 – Ekonomika a riadenie. Súťažiacim pripravíme vhodné prostredie, občerstvenie a za svoju prácu sú

každoročne odmenení. Súťažiaci, ktorí sa umiestnia na 1. – 3. mieste sú odmenení knižnou poukážkou, ostatní vecnými cenami od sponzorov. Čiže všetci dostanú odmenu, ktorá im pripomína zapojenie sa do školského kola Stredoškolskej odbornej činnosti. Na priebeh obhajoby dohliada trojčlenná komisia, ktorá vyhodnotí nielen obsah práce, ale i vystupovanie žiaka pri obhajobe a schopnosť reagovať na otázky poroty. V konečnom dôsledku rozhodne o umiestnení žiakov a o tom, ktoré práce postúpia do krajského kola Stredoškolskej odbornej činnosti.

V tabuľke č. 2 uvádzam umiestnenie žiakov našej školy v celoslovenskej prehliadke SOČ za obdobie rokov 2001 – 2010. Z tabuľky vyplýva, že v rokoch 2001, 2003, 2005, 2006, 2007, 2009 a 2010 postúpili naši žiaci z krajského kola SOČ do celoslovenského kola Stredoškolskej odbornej činnosti. Z toho sa trikrát umiestnili na niektorom z prvých troch miest, dvakrát na 4. mieste a jedenkrát na bližšie nešpecifikovanom mieste. V roku 2007 síce žiak postúpil do celoslovenského kola SOČ, ale pre náhle ochorenie sa najvyššej súťaže nezúčastnil. V rokoch 2011 – 2013 žiaci našej školy z krajského do celoslovenského kola SOČ nepostúpili.

Školský rok	Miesto	Umiestnenie	Žiak
2001	Zvolen	2. miesto	Alžbeta Sivá
2003	Dubnica nad Váhom	3. miesto	Alžbeta Sivá
2005	Kežmarok	4. miesto	Mária Koňošová
2006	Modra	2. miesto	Miroslav Čuhák
2007	Nové Zámky	nezúčastnil sa	Branislav Tomka
2009	Liptovský Hrádok	4. miesto	Eliška Lauková
2010	Košice	neurčené	Ivana Hricková

Tabuľka č. 2 – umiestnenie žiakov školy v celoslovenskom kole SOČ

4 ZÁVER

Stredoškolská odborná činnosť je atraktívna súťaž, má už svoju tradíciu. Výsledky sú preukázateľné a hodnotené pozitívne nielen žiakmi, pre ktorých má vysoký motivačný charakter (z pohľadu ďalších možných prezentácií v zahraničí, ale aj možnosti bonusu pri prijímaní na vybrané VŠ), a ich učiteľmi a rodičmi, ale aj garantmi, oponentmi, zástupcami vedeckých ústavov, vysokých škôl, odborníkmi z praxe, členmi komisií, pedagógmi stredných škôl.

Štátny inštitút odborného vzdelávania v spolupráci s Ústrednou komisiou SOČ bude smerovať všetky kroky k tomu, aby prezentácie prác i naďalej napredovali, aby sa i napriek zložitej finančnej situácii zachovalo technické a organizačné zabezpečenie a bol dosiahnutý vysoký štandard súťaže SOČ porovnateľný s medzinárodnými súťažami.

Myšlienku súťaže môžeme zachovať dostatočnou pozornosťou zo strany vyhlasovateľa súťaže, ktorým je Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, pridelením reálnych finančných prostriedkov, ako aj zachovaním doterajšej štruktúry súťaží a upravením legislatívy v kompetenciách v oblasti organizovania a financovania súťaží na nižších stupňoch SOČ. V budúcnosti bude potrebné

primerane finančne ohodnotiť učiteľov na školách, metodikov a členov komisií, ktorí sa podieľajú na organizovaní, riadení a príprave žiakov na súťaž.

Súťaž SOČ je integrálna súčasť výchovno-vzdelávacieho procesu na školách (POP) a je potrebné vytvoriť do budúcnosti lepšie podmienky pre prácu s talentovanými žiakmi na školách s prepojením na vedecké inštitúcie a hospodársku sféru. Vyhľadávať talentovaných žiakov a ponúkať im možnosť budúceho uplatnenia v praxi.

Snahou všetkých zainteresovaných zamestnancov našej školy bude i naďalej organizovať školskú prehliadku Stredoškolskej odbornej činnosti, s cieľom:

- vyhľadávať talentovaných žiakov školy
- podporovať odborný rast a odborné záujmy žiakov vo vybranom odbore
- rozvíjať tvorivé odborné-technické a odborné-praktické schopnosti žiakov
- viesť žiakov k aktívnemu riešeniu problémov a problémových úloh
- prispievať k schopnosti žiakov reálneho sebaodhadovania a priameho porovnávania prezentáciou vlastnej práce a hodnotení prác iných žiakov
- prezentovať obhajobou kolektívnu prácu
- prehľbovať a rozširovať u žiakov ich individuálne schopnosti a zručnosti
- podporovať študijnú aktivitu žiakov
- viesť žiakov k schopnosti aplikovať získané vedomosti v praxi
- prispievať k zmysluplnému a účelnému využívaniu voľného času žiakov
- vytvárať podmienky pre prezentáciu úspešných prác v jednotlivých odboroch v krajskej resp. celoslovenskej prehliadke

5 ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Čanigová, I. 2013. **Plán práce koordinátora Stredoškolskej odbornej činnosti na SOŠ, Tovarnícka 1632, Topoľčany**, 2013, 3 s.

Púchovská, V., Bugajová, E., Sandanusová A. 2007. **Metodická príručka Stredoškolskej odbornej činnosti**, 4. vydanie, ŠIOV Bratislava, 2007, 62 s., ISBN 978-8089247-11-0

Sandanusova, A, Púchovská, V, Bugajová, E. 2013. **Ako písať, prezentovať a obhajovať prácu stredoškolskej odbornej činnosti**. In: Univerzita Konštantína Filozofa, Fakulta prírodných vied, Štátny inštitút odborného vzdelávania. 2013

Internet: **Ciele SOČ**. [online]. Dostupné na World Wide Web: <http://anna2078.webnode.sk/soc/ciele-soc/>

Internet: **Histórie SOČ**. [online]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.soc.cz/historie-soc0>

Internet: **Stredoškolská odborná činnosť.** [online]. Dostupné na World Wide Web:
<http://www.siov.sk/soc/9480>

ADRESA AUTORA

Ing. Iveta Čanigová

SOŠ

Tovarnícka 1632

955 29 Topoľčany

canigovaiveta@gmail.com